

RAZISKOVALNA NALOGA

Ina Zagorc, 4. C

GIMNAZIJA MURSKA SOBOTA
ŠOLSKO NASELJE 12

DELINKVENTNOST IN KAZNIVA DEJANJA MLADIH

Raziskovalno področje: sociologija

Avtorica: Ina Zagorc

Mentorica: Melita Franko, prof.

Murska Sobota, marec 2022

ZAHVALA

Za pomoč in sodelovanje se iskreno zahvaljujem:

- mentorici Meliti Franko za vso pomoč in nasvete;
- anketirancem, ki so bili pripravljene rešiti mojo anketo;
- Živi Vidonja za prevod povzetka;
- Hermini Knuplež, socialni delavki v Mladinskem domu Maribor, za opravljen intervju;
- staršem za vso spodbudo.

KAZALO

POVZETEK	5
ABSTRACT	6
UVOD	7
1.0 TEORETIČNI UVOD	8
1.1 OPREDELITEV TEMELJNIH POJMOV	8
1.1.1 MLADOST	8
1.1.2 DELINKVENTNOST	8
1.1.3 KAZNIVA DEJANJA	9
1.2 PRESTOPNIŠTVO MLADOSTNIKOV IN DEJAVNIKI TVEGANJA	9
1.2.1 RAZMERE IN ODNOSI V DRUŽINI	10
1.2.2 OSEBNOSTNE ZNAČILNOSTI	11
1.2.3 ŠOLA	11
1.2.4 VRSTNIKI	13
1.2.5 MEDIJI	13
1.3 KAZENSKO PRAVO ZA MLADOLETNIKE	14
1.3.1 KAZENSKES SANKCIJE ZA MLADOLETNIKE	14
1.4 STATISTIČNI PODATKI	16
1.5 VZGOJNA UKREPA ODDAJE V PREVZGOJNI DOM TER ODDAJE V VZGOJNI ZAVOD	17
1.5.1 PREVZGOJNI DOM	17
1.5.2 VZGOJNI ZAVOD	18
2.0 RAZISKOVALNI DEL	19
2.1 OPREDELITEV PROBLEMA IN HIPOTEZE	19
2.2 VZOREC	20
2.3. UPORABLJENI PRIPOMOČEK	20
3.0 REZULTATI	21
3.1 REZULTATI ANKETIRANJA	21
3.2 NA PODLAGI INTERVJUJEV PRIDOBLENJI REZULTATI	28
4.0 DISKUSIJA	29
5.0 ZAKLJUČEK	32
6.0 VIRI IN LITERATURA	34
7.0 PRILOGA	37

POVZETEK

Znan slovenski pregovor, s katerim ljudje vse upe in pričakovanja polagajo na mlade, pravi »Na mladih svet stoji«. Vendar pa so lahko vsa ta pričakovanja s strani družbe in okolja za mlade v njihovem najranljivejšim obdobju naporna in stresna. Imajo namreč slabo definirano mesto v družbi, hkrati pa je današnji svet poln pasti ter preizkušenj, čez katere morajo mladi na svoji poti.

Kot predstavnica mladih opažam, da se na naši poti odraščanja srečujemo z veliko različnimi dejavniki, ki lahko prispevajo k delinkventnemu vedenju, zato sem si v raziskovalni nalogi zadala cilj, da jih podrobneje raziščem. Raziskala sem torej vzroke ter dejavnike, ki pripeljejo do prestopništva pri mladoletnikih, pozanimala pa sem se tudi o kazenskem pravu za mladoletnike ter o kazenskih sankcijah, ki lahko doletijo mladoletnega prestopnika. Poleg tega me je zanimalo tudi mnenje mojih vrstnikov o tej problematiki ter kaj o dejavnikih tveganja in o delu z mladimi prestopniki pravi socialna delavka vzgojnega zavoda v Mariboru.

Pripravila sem anketni vprašalnik, ki ga je izpolnilo 264 dijakov različnih srednjih šol. Anketiranci so prihajali iz Gimnazije Murska Sobota, Srednje poklicne in tehnične šole Murska Sobota, Ekonomske šole Murska Sobota, Srednje šole za prehrano in živilstvo Maribor, Gimnazije Franca Miklošiča Ljutomer, nekaj pa jih je bilo tudi iz Gimnazije v Novem mestu. Sestavila sem tudi intervju za socialno delavko vzgojnega zavoda v Mariboru, ki sem ga izvedla prek elektronske pošte. Tako sem z vsemi dobljenimi odgovori dobila boljši vpogled v problematiko mladoletniške delinkventnosti.

Mladih, ki podležejo pritiskom okolja in zapadejo v razne skrajnosti, je ne glede na vse preventivne ukrepe še zmeraj veliko in sama mislim, da bi morali ljudje večkrat govoriti o tem.

Znan pregovor pravi tudi: »Vsaka doba ima svoje neprijetnosti«. (Henry Bataille)

Prav nič drugače ni v mladosti.

ABSTRACT

A well-known Slovenian proverb, with which people place all their hopes and expectations on young people, says »the world stands on young people«. However, all these expectations from society and the environment for young people in their most vulnerable periods can be stressful. Namely, they have a poorly defined place in society, and at the same time today's world is full of traps and trials that young people have to overcome on their way.

As a representative of juveniles I have noticed that we are, on our way of growing up, confronted with many different factors that contribute to delinquent behaviour. Therefore the main goal I set myself in this research was exploring them in more detail. I mainly researched the causes and factors that lead to juvenile delinquency, I also inquired about juvenile criminal law and the criminal sanctions that can be imposed on a juvenile offender. In addition to all this, I was also interested in the opinion of my peers on this issue and what the social worker of the educational institution in Maribor says about the factors for delinquency and working with young offenders. I prepared a questionnaire completed by 264 students from different high schools. My respondents came from Gymnasium Murska Sobota, Secondary Vocational and Technical School Murska Sobota, School of Economics Murska Sobota, Secondary School of Nutrition and Food Maribor, Gymnasium Franca Miklošiča Ljutomer, and some were from Gymnasium in Novo mesto. I also composed an interview for a social worker of the educational institution in Maribor, which I conducted via e-mail. Therefore, with all the answers I received, I got a better insight into the issue of juvenile delinquency.

There are still many young people who succumb to environmental pressures and fall into various extremes, despite all preventive measures, and I think that people should talk about this more. A famous proverb also says: »Every age has its inconveniences«. (Henry Bataille)
Nothing is different, when it comes to youth.

UVOD

Moje ime je Ina Zagorc in obiskujem 4. letnik Gimnazije Murska Sobota.

Ker tudi sama spadam v »populacijo mladih« in sem tako bližje vsem težavam in pastem, ki v današnji družbi obkrožajo mlade, sem se odločila, da pripravim raziskovalno nalogo na temo delinkventnost in kazniva dejanja mladih.

Mladi spadajo med ranljive družbene skupine, saj nimajo definiranega mesta v družbi, imajo omejene možnosti odločanja, na njih vplivajo različna pričakovanja družine, družbe, okolja, hkrati pa je tudi njihova osebna identiteta šele v razvoju. To je le nekaj dejavnikov, ki vplivajo na mlade ter jih postavljajo pred razne preizkušnje. Vemo pa, da smo si ljudje med seboj različni in to velja za vsa starostna obdobja. Nekateri mladostniki se brez večjih preglavic spopadajo s pastmi današnjega sveta, medtem ko se drugi zatečejo k skrajnostim, ki pa vodijo v prestopništvo ter kazniva dejanja.

Kaj pa pravzaprav je tisto, kar mlade pripelje do delinkventnega vedenja ter kaznivih dejanj? So to neustrezne razmere v družini, visoka pričakovanja družbe, osebne značilnosti ali zmes vseh dejavnikov? To ter še mnoga vprašanja, povezana z delinkventnostjo in kaznivimi dejanji mladih, so se mi porajala ob razmišljanju o tej problematiki. To je bil tudi povod za izvedbo te raziskovalne naloge, v kateri sem se osredotočila predvsem na pojav prestopništva pri mladostnikih v klasični dobi mladosti oziroma adolescenci.

1.0 TEORETIČNI UVOD

1.1 OPREDELITEV TEMELJNIH POJMOV

1.1.1 MLADOST

Mladost je prehod iz otroštva v odraslost, obdobje, ko se mladi začnejo podrobneje seznanjati s svetom okrog njih, ko iščejo svoj prostor v družbi in s spoznavanjem sveta tudi izoblikujejo svojo lastno identiteto.

Zgodovinski dokazi kažejo, da so mladostništvo kot razvojno obdobje poznali že stari Rimljani, Grki ter Egipčani. Prav tako pa v Aristotelovih in tudi v Shakespearovih delih najdemo opise adolescence, ki velja za dobo prelomnic, neizogibnih pretresov in neprilagojenega vedenja (Seminar forenzične psihiatrije, 1997).

Mladost kot sociološki pojem razdelimo na adolescenco oziroma klasično mladost, ki naj bi trajala od 14. do 19. leta, nato sledi postadolescenca (od 20. do 24. leta), zadnja faza prehoda v odraslost pa se imenuje mlajša odraslost, ki je značilna za še ne samostojne mlade med 25. in 29. letom starosti (Čuk, 2006).

V obdobju odraščanja se mladi razvijajo na čustveni ravni, saj so njihova čustva intenzivnejša ter manj stabilna kot čustva odraslih. Mladostnik preizkuša okolje, trdnost mej, ki jih le-to postavlja, išče svoje meje vzdržljivosti in volje ter ocenjuje in opazuje čustva vseh ljudi, ki ga obkrožajo. S tem se razvija ter prilagaja družbi (Tomori, 1983).

1.1.2 DELINKVENTNOST

Pojem delinkventnost Slovar slovenskega knjižnega jezika (SSKJ) opredeljuje kot značilnost delinkventnega človeka, za sinonim pa navaja izraz prestopništvo (Fran, 2021).

Poenostavljeno lahko povemo, da je delinkventnost oziroma prestopništvo oblika ravnanja, ki ni v skladu z družbenimi normami. Le-te pa lahko opredelimo kot družbene dogovore o tem, kakšna so v družbi sprejemljiva in kakšna odklonska dejanja (Počkar in Tavčar Krajnc, 2019).

1.1.3 KAZNIVA DEJANJA

Kazenski zakonik Republike Slovenije (2021) kaznivo dejanje opredeljuje kot *človekovo protipravno ravnanje, ki ga zakon zaradi nujnega varstva pravnih vrednot določa kot kaznivo dejanje in hkrati določa njegove znake ter kazen za krivega storilca.*

Pri obravnavi pojma kazniva dejanja pa se lahko dotaknemo tudi sorodnega izraza kriminaliteta, ki pa se nanaša na skupek oziroma celoto vseh izvršenih kaznivih dejanj (Fran, 2021). Vključuje lahko najrazličnejša dejanja – kraje, vlome, umore, beloovratniški kriminal, posilstva, nasilje v družini, zlorabo otrok, izdelovanje, uživanje in prodajanje nekaterih drog ipd. Storilci oziroma storilke so lahko posamezniki, ali pa sodeluje večja skupina ljudi, kar privede do organiziranega kriminala (Počkar in Tavčar Krajnc, 2019).

1.2 PRESTOPNIŠTVO MLADOSTNIKOV IN DEJAVNIKI TVEGANJA

Mladoletno prestopništvo lahko razdelimo v dve skupini, in sicer glede na njegovo razumevanje v ožjem ali širšem pomenu. V slednjem je mladoletno prestopništvo vse tisto, kar neka družba ocenjuje kot za mlade nezaželeno – torej poleg kaznivih dejanj tudi vsi »socialni prekrški«, ki so v določeni starosti nesprejemljivi (npr. uporaba drog, subkulture, spolnost), v odraslih letih pa sprejemljivi in včasih tudi zaželeni. V ožjem pomenu pa mladoletno prestopništvo obravnava samo kazniva dejanja, ki jih Kazenski zakonik opredeljuje kot take in jih mora obravnavati represivni organ ter posegati z vnaprej določenimi sankcijami (Črnak Meglič in Kobal Tomc, 2017).

Normalno je, da mladi v obdobju odraščanja posegajo po nekaterih oblikah delinkventnega vedenja in se na ta način seznanjajo z odzivom družbe na kršenje norm. Vendar pa moramo vedeti, da so vsa ta dejanja povezana s številnimi značilnostmi osebnosti ter okolja in da gre pri mladoletniški delinkvenci, enako kot pri razvoju drugih psihosocialnih motenj v otroštvu in mladosti, za preplet več različnih dejavnikov.

1.2.1 RAZMERE IN ODNOSI V DRUŽINI

V družini se tekom primarne socializacije izoblikujejo otrokove najpomembnejše osebne značilnosti, hkrati pa se tudi nauči sprejemati norme ter vrednote. Od odnosov, ki vladajo v družini, predvsem je to odnos med starši in otrokom, je odvisno, kakšno lastno vrednostno oceno si uspe otrok zgraditi. V veliko družinah, kjer odraščajo mladi prestopniki, je namreč mogoče zaslediti pogoste konflikte, žalitve, poniževanja otroka s strani odraslih članov družine, brezbrižnost za otrokove osnovne potrebe, neprestani očitki in zavrnitve, kar pa otroka privede do doživljanja lastne nevrednosti. Kadar namreč družina ne omogoča ustreznih možnosti za razreševanje napetosti, strahov in tesnobe, se otrok ta negativna doživljanja navadi držati v sebi in jih lajšati z različnimi obrambnimi mehanizmi. Tako so prav nizko samospoštovanje, občutek nesprejetosti, pomanjkanje zaupanja vase, dušenje mučnih občutij in druge med najpogostejšimi potezami mladoletnih prestopnikov.

Zaradi neustrezne vzgoje in primarne socializacije dobijo mladostniki moten odnos do avtoritete. Redki mladoletni prestopniki imajo v obdobju odraščanja izkušnjo s pozitivno avtoriteto, ki spodbuja, ščiti, uči, pomaga in pohvali. Nasprotno temu je avtoriteta, kakršno poznajo sami, le ogrožujoča, saj z njene strani prihajajo v veliki meri zgolj kazni, poniževanja in omejitve. Tako torej manjkajo liki, ki bi dajali občutek, da je ob pozitivni avtoriteti lažje in varneje zoreti, kar pa privede do želje po borbi, upor in kljubovanju vsakršni avtoriteti (Seminar forenzične psihiatrije, 1997).

Zelo pomembna sta torej odnos med starši in otrokom ter čas, ki ga le-ti preživijo skupaj. Vendar pa na otroka ne vplivajo zgolj odnosi, ki jih ima s starši, ampak tudi obnašanje teh. Tako lahko za primer navedemo družino, kjer je eden od staršev čustveno nedostopen, odsoten, kaznujoč, pogosto alkoholiziran, hiperprotektiven in/ali nesmiselno zaščitniški; tak starš svojemu otroku ne daje potrebnih razvojnih spodbud, uči ga kljubovanja, v otroku vzbuja občutke negotovosti in bojzani ter v primeru hiperprotektivnega obnašanja spodbuja pri otroku razvoj narcizma, praznega zadovoljstva s samim seboj ter prepričanja, da mu je ves svet nekaj dolžan (Seminar forenzične psihiatrije, 1997).

Na delinkventnost mladih torej lahko pomembno vplivajo odnosi ter razmere v družini. Nekatere kriminološke teorije pa prestopništvo mladih povezujejo predvsem z nepopolnostjo družine. Tako naj bi mlade pred delinkventnim vedenjem najbolje zaščitile družine, v katerih sta prisotna oba starša, slabše pa bi naj bile enostarševske in reorganizirane družine. Tukaj se nekoliko

prepričljivejše zdijo domneve, ki pravijo, da družine s prisotnim zgolj enim staršem ter reorganizirane družine niso kriminogene same po sebi, temveč so bolj problematični dejavniki, ki so pripeljali do njihovega nastanka. Vendar pa zaenkrat še vedno prevladuje dejstvo, da so v družini pomembnejši sami odnosi ter da je zveza med delinkventnostjo in nepopolno družinsko strukturo šibka (Tivadar, 2000, po Aljaž, 2009, str. 15).

1.2.2 OSEBNOSTNE ZNAČILNOSTI

Nekateri raziskovalci neprilagojenega vedenja mladih zagovarjajo predpostavko, da je dejavnike tveganja za prestopniško vedenje treba iskati predvsem v osebnostnih značilnostih mladostnika, saj menijo, da se že v otrokovem zgodnjem razvoju ustvari notranja osebnostna naravnost za določeno vedenje, ki je potem pozneje lahko značilna za delinkventnost.

Lastnosti, ki so značilne za mlade prestopnike, se delijo na konstitucijske, kot so impulzivnost, nemirnost, drznost in ekstravertiranost ter na psihološke lastnosti, kamor pa štejejo nezadovoljujoča samopodoba, nizka raven samospoštovanja, veliko potreba po sprejetosti med vrstniki in slabša socialna zrelost (Kokoravec in Meško, 2021).

Te lastnosti pomembno vplivajo na njihove interese ter vključevanje v okolje in družbo. Nekatere od njih jim namreč otežujejo razpoznavanje socialnih situacij ter s tem povezanih ustreznih načinov vedenja. Slabša socialna zrelost in pomanjkljiva gotovost vase se namreč povezujeta tudi z nesposobnostjo za prevzemanje odgovornosti za svoja ravnanja. Prav tako pa so te lastnosti zelo pomembne za njihove odnose z ljudmi ter za obvladovanje frustracij in stresa (Tomori, 2000, po Aljaž, 2009, str. 14).

1.2.3 ŠOLA

Šola lahko sociološko opredelimo kot družbeno institucijo, kjer načrtno potekata vzgoja in izobraževanje oziroma edukacija. Predstavlja naj bi most med družino in širšo družbo ter nam zraven splošnega znanja posredovala še večšine, ki nam pomagajo pri samonadzoru, samoobvladovanju ter sodelovanju z drugimi.

Šola otroku nenehno postavlja zahteve ter omejitve in prav to je razlog, da so za uspešno vključevanje v proces izobraževanja poleg intelektualnih sposobnosti pomembne še sposobnosti

socialnega prilagajanja, delovne navade, prizadevanje, vztrajnost ter sposobnost odpovedovanja drugim željam, kadar šolsko delo to zahteva. Ker pa večina mladoletnih prestopnikov omenjenih veščin ni pridobila tekom vzgoje v družini, nastopijo težave zaradi težkega sledenja šolskemu procesu, kar pa velikokrat tudi privede do slabih rezultatov. Tukaj pa se potem lahko začne začarani krog za mladostnika, saj se ob doživljanju neuspehov povečata dvom v samega sebe ter posledično tudi odpor do učenja. Tako se mladostnik od šole oddaljuje ter skuša svoje potrebe zadovoljiti v vrstniških skupinah, kjer pa se velikokrat dokaže v negativnem smislu (Aljaž, 2009).

Ko povežemo šolo z odklonskim vedenjem, običajno pomislimo na neustrezne zahteve ter na druge stresogene vplive. Dejavniki, s katerimi šola vpliva na delinkventno ravnanje mladostnikov, so npr. neustrezne zahteve, ki marginalizirajo dijake, splošno neugodno ozračje šole, slabi odnosi z učitelji, neugodni odnosi med mladostniki ter nezmožnost telesnega sproščanja (Kokoravec in Meško, 2021).

Vendar pa veliko otrok in mladostnikov, ki so izpostavljeni raznim dejavnikom tveganja za odklonsko vedenje (slabe razmere v družini, slabi odnosi med vrstniki, velik vpliv stresogenih dejavnikov šole, slabi odnosi v šoli), le-tega ne razvije. Ti mladostniki namreč preusmerijo pričakovani neugodni odgovor na ogrožajoči vpliv v ugodnejšo smer. Varovalni dejavniki, ki lahko vplivajo na to, da mladostnik ne glede na stresogene vplive ostane osebnostno močan, lahko izvirajo iz družinskega in širšega okolja (čustvena opora družine, dobri odnosi v družini, občutek pripadnosti med vrstniki, dobri odnosi v šoli, vključenost v interesne dejavnosti) ali pa so to osebni dejavniki (sposobnost čustvenega odzivanja, obvladovanje stresnih položajev, čustvena stabilnost, pozitivna samopodoba, dobra prilagodljivost) (Kokoravec in Meško, 2021).

Šolo lahko torej povežemo z odklonskim vedenjem zaradi nekaterih neustreznih zahtev ter stresogenih vplivov, hkrati pa lahko deluje tudi kot t. i. varovalni dejavnik, ki mlade ščiti pred delinkventnostjo. Med varovalnimi dejavniki, ki jih vsebuje šola, so tako npr. šolski uspeh ali pa vsaj uspeh pri določenem predmetu, dobri medsebojni odnosi ter dobri odnosi z učitelji in priložnost za socialno učenje. Prav tako pa zaščitno deluje nadzor nad dijaki, zapolnjen čas ter možnost za razvijanje potencialov. Skozi analize procesov v šoli se je pokazalo, da omenjeni varovalni dejavniki pridejo najbolj do izraza predvsem pri otrocih, ki odraščajo v neugodnih družinskih in socialnih okoljih (Kos Mikuš, 1992).

1.2.4 VRSTNIKI

V iskanju lastne identitete in pristajanju na vmesni status, ko si vloge otroka mladostnik ne želi več, vloga odraslega pa je zanj še nedostopna, imajo pomembno mesto vrstniki. To ni zgolj naključno izbrana skupina otrok, ki jih združuje igra, temveč je to skupinska formacija, ki goji solidarnost in zavest ter ima svojo lestvico vrednot, v njej pa se družijo mladostniki obeh spolov, ki jih združujejo skupni interesi in težnje. Odnosi z vrstniki imajo za vsakega mladostnika ogromen pomen, hkrati pa skupina vrstnikov predstavlja neke vrste zaščito pred negotovostjo in dezorientacijo. Velik pomen imajo odnosi v skupini vrstnikov tudi zaradi urjenja socialnih spretnosti in oblikovanja vzorcev vedenja, hkrati pa se mladostnik uči voditi in podrežati, sprejemati zmage in poraze ter sodelovati. V času odraščanja je torej mladostnikom zelo pomemben občutek pripadnosti ter varnosti in tukaj pomembno vlogo odigra mladostnikovo mnenje o samem sebi. Če namreč prevladuje negotovost, se bo bolj pripravljen prilagoditi pravilom skupine in tako pomanjkanje lastne samozavesti nadomesti s samozavestjo skupine. Za utrditev občutka pripadnosti se vrstniška skupina poslužuje stereotipizacije svojih članov, idealov ter sovražnikov, potrebujejo pa tudi konflikt, ki ga velikokrat iščejo v komunikaciji skupine s širšim okoljem.

Skupine vrstnikov imajo za mladostnikovo zorenje res pomemben vpliv, hkrati pa predstavljajo tudi veliko nevarnost, če so zgledi znotraj nje slabi. Ta nevarnost pride do izraza predvsem v primeru mladostnikov, pri katerih prevladuje negotovost in so za občutek pripadnosti skupini pripravljeni prestopiti tudi mejo konformnega (Tihi, 2006).

1.2.5 MEDIJI

Pomemben dejavnik pri mladoletniškem prestopništvu igrajo tudi mediji. Zaskrbljenost glede medijskega nasilja oziroma vsebine, ki jo sprejemajo otroci, sega že v čas Sokrata. Le-ta se je namreč spraševal, ali naj družba otrokom dopusti neselektivno poslušanje izmišljenih zgodb ter tako na nek način dovoli, da sprejmejo ideje, ki so nasprotne družbenim vrednotam in za katere obstaja možnost, da jih otroci do svoje odraslosti ponotranjijo.

Mediji imajo zelo pomemben vpliv na socializacijo posameznika ter na njegovo vedenje. Raziskovalci s konzervativnim pogledom na svet zagovarjajo stališče, da pogosto gledanje nasilnih scen v medijih poveča pripravljenost gledalcev za agresivno vedenje ter zmanjša občutljivost za le-to. Ljudje, ki na primer po televiziji pogosto gledajo vsebine o razreševanju konfliktov z nasiljem, lahko nasilje sprejmejo kot način življenja, ali pa to privede tudi do precenjevanja nevarnosti ali do pretirane nezaupljivosti do drugih. Nasprotno temu pa nekatere

teorije zagovarjajo dejstvo, da lahko fantazije o nasilju, ki nastanejo na primer ob gledanju nasilnih prizorov po televiziji, zmanjšajo agresivnost v realnem življenju.

Povezava med nasiljem v medijih ter agresijo v realnem življenju torej ni tako enostavna, kot se zdi na prvi pogled. Vedeti moramo namreč, da je vpliv prikazanega nasilja na posameznika odvisen od več dejavnikov – od osebnosti gledalca, družinskih faktorjev, socialnih razmer ter od pogostosti in trajanja gledanja nasilnih prizorov v medijih (Tihi, 2006).

1.3 KAZENSKO PRAVO ZA MLADOLETNIKE

Različne raziskave mladoletniškega prestopništva na področju medicine, psihologije in pedagogike so pokazale, da je pri obravnavi mladoletnih storilcev kaznivih dejanj treba ubrati drugačen pristop, ki se po svojih sredstvih in načinu uresničevanja teh sredstev bistveno razlikuje od obravnavanja polnoletnih storilcev kaznivih dejanj. Ta spoznanja so danes tudi temelj obravnave mladoletnih storilcev v sodobnem kazenskem pravu (Matija, 2013).

Kako je torej z obravnavo mladoletnih prestopnikov v Sloveniji?

KZ-1 v drugem odstavku 5. člena pravi, da je kazenska odgovornost mladoletnikov določena s posebnim zakonom o obravnavanju mladoletnih storilcev kaznivih dejanj. Ker pa le-ta še ni v veljavi, se v skladu s 375. členom Kazenskega zakonika do uveljavitve kazenskega zakona za mladoletnike uporabljajo določbe drugega odstavka 70. člena, določbe 71. do 94. člena, določbe glede mladoletniškega zapora v petem odstavku 47. člena, v prvem, drugem in četrtem odstavku 49. člena, ter določbe tretjega odstavka 100. člena, prvega odstavka 102. člena, točka 3, četrtega odstavka 103. člena, šestega odstavka 109. člena, drugega odstavka 113. člena in 115. člena Kazenskega zakonika.

1.3.1 KAZENSKESKE SANKCIJE ZA MLADOLETNIKE

21. člen KZ-1 določa mejo kazenske odgovornosti za mladoletnike. Navaja namreč, da otrok, ki je storil protipravno dejanje in še ni bil star štirinajst let, ne more biti storilec kaznivega dejanja. Kazenske sankcije za mladoletnike so lahko vzgojni ukrepi, kazni in varnostni ukrepi, izreči pa se sme tudi odvzem premoženjske koristi in odvzem predmetov. Mladoletniki se pri obravnavi delijo v dve skupini, in sicer na mlajše mladoletnike (ob storitvi kaznivega dejanja so že bili stari 14 let, vendar še niso dopolnili 16 let) in na starejše mladoletnike (ob storitvi so že bili stari 16

let, vendar še ne 18 let). Slednjim se praviloma izrečejo vzgojni ukrepi, izjemoma pa se lahko izreče tudi kazen. Poleg glavne kazni se mu lahko izrečejo še stranske kazni. Mlajšim mladoletnikom se smejo izreči vzgojni ukrepi. V postopkih pa so lahko izrečeni tudi varnostni ukrepi (tabela 1).

MLADOLETNIKI	OTROCI	MLAJŠI MLADOLETNIKI	STAREJŠI MLADOLETNIKI
STAROSTNO OBDOBJE	do 14 let	že 14 let, vendar še ne 16 let	že 16 let, vendar še ne 18 let
KAZENSKÉ SANKCIJE	ne smejo se uporabiti nobene sankcije	vzgojni ukrepi + varnostni ukrepi	<i>praviloma:</i> vzgojni ukrepi <i>izjemoma:</i> denarna kazen, mladoletniški zapor + varnostni ukrepi

Tabela 1: Kategorije mladoletnikov in predvidene sankcije za njihova kazniva dejanja

Vzgojni ukrepi so lahko ukor, navodila in prepovedi, nadzorstvo centra za socialno delo, namestitev v vzgojni zavod, namestitev v prevzgojni dom ali namestitev v zavod za usposabljanje. Pri izbiri ustreznega ukrepa sodišče upošteva mladoletnikovo starost in njegovo duševno razvitost, njegove psihične lastnosti, nagibe, iz katerih je storil dejanje, njegovo obnašanje po storjenem dejanju ter vse okoliščine, ki se nanašajo na mladoletnikovo osebnost.

Kazni, ki se izrekajo kot glavne ali stranske, so lahko denarna kazen, mladoletniški zapor, ki ne sme biti krajši od šestih mesecev in ne daljši od petih let (za kazniva dejanja, za katera je mogoče izreči kazen zapora najmanj petnajst let, se sme izreči mladoletniški zapor do desetih let), in prepoved vožnje motornega vozila. Denarna kazen in mladoletniški zapor se lahko izrečeta le kot glavni kazni, medtem ko se prepoved vožnje motornega vozila in izgon tujca iz države lahko izrečeta zgolj kot stranski kazni ob mladoletniškem zaporu ali denarni kazni.

Mladoletnikom pa se lahko izrečejo tudi *varnostni ukrepi*, kot so na primer odvzem predmetov, odvzem voznškega dovoljenja, prepoved približevanja ali komuniciranja z žrtvijo, obvezno psihiatrično zdravljenje na prostosti ali obvezno psihiatrično zdravljenje in varstvo v zdravstvenem zavodu (Petar, 2012).

1.4 STATISTIČNI PODATKI

V prejšnjem poglavju je bilo govora o kazenskem pravu in sankcijah, ki sledijo mladoletnim storilcem kaznivih dejanj, v nadaljevanju pa bodo v obliki tabele na kratko predstavljeni še statistični podatki za mladoletne storilce kaznivih dejanj v Republiki Sloveniji (tabela 2).

		2014	2015	2016	2017	2018	2019	2020
KAZNIVO DEJANJE - SKUPAJ	Glavna kazen – SKUPAJ	319	315	319	269	226	220	193
	Mladoletniški zapor	1	2	2	3	1	-	-
	Vzgojni ukrepi (skupaj)	313	313	317	266	224	220	193
	Vzgojni ukrep – ukor	33	36	33	31	32	27	25
	Vzgojni ukrep – navodila in prepovedi	42	30	70	76	61	50	36
	Vzgojni ukrep – nadzorstvo organa socialnega skrbstva	201	223	188	136	114	131	116
	Vzgojni ukrep – oddaja v vzgojni zavod	26	13	13	13	14	10	12
	Vzgojni ukrep – oddaja v prevzgojni dom	9	10	13	10	3	2	4
	Vzgojni ukrep – oddaja v zavod za usposabljanje	2	1	-	-	-	-	-
	Ni izrečen vzgojni ukrep ali kazen	5	-	-	-	1	-	-

Tabela 2: Statistični podatki za kazniva dejanja mladoletnikov ter pripadajoče sankcije – od 2014 do 2020 (Statistični urad RS, 2022)

Ob pregledu statističnih podatkov vidimo, da število kaznivih dejanj mladoletnikov po letih pada. Tako je na primer leta 2020 bilo s strani mladoletnikov storjenih 193 kaznivih dejanj, kar je 126 manj kot šest let pred tem. Vzroke za to bi lahko iskali v večjem nadzoru nad mladoletniki s strani socialne službe in staršev ali pa morda v večji informiranosti mladih o sankcijah ter zadostni meri preventivnih ukrepov.

1.5 VZGOJNA UKREPA ODDAJE V PREVZGOJNI DOM TER ODDAJE V VZGOJNI ZAVOD

V Sloveniji poznamo naslednje vzgojne ukrepe, ki lahko doletijo mladoletnega storilca kaznivih dejanj (Vodeb, 2016):

- ukor;
- navodila in prepovedi (ta ukrep obsega na primer opravičilo oškodovancu, poravnava škode, navodila za redno obiskovanje osnovne šole, usposabljanja za poklic ali za sprejem zaposlitve, navodila za delo v korist humanitarnih organizacij, navodilo za zdravljenje v ustrezni zdravstveni organizaciji, prepoved vožnje motornega vozila);
- nadzorstvo organa socialnega skrbstva (ukrep traja od enega do treh let in se izreče, ko mladostnik potrebuje trajnejši nadzor);
- oddaja v vzgojni zavod (izreče se, ko mladostnik potrebuje trajen nadzor in vodstvo; za obdobje od najmanj šestih mesecev do največ treh let);
- oddaja v prevzgojni dom (ukrep se izreče, ko mladoletnik izvrši hujše kaznivo dejanje ali pa v primeru, da ga prejšnji ukrepi niso odvrnili od delinkventnega vedenja; izreče se za najmanj eno leto do največ treh let);
- oddaja v zavod za usposabljanje (izreče se, kadar ima mladostnik motnje v duševnem in telesnem razvoju, in sicer za največ tri leta).

Nekoliko podrobneje sem se posvetila vzgojnima ukrepoma oddaje v prevzgojni dom ter oddaje v vzgojni zavod.

1.5.1 PREVZGOJNI DOM

Najstrožji vzgojni ukrep, ki lahko doleti mladoletnega storilca kaznivih dejanj, je tudi oddaja v prevzgojni dom in edini takšen pri nas je Prevzgojni dom Radeče. Le-ta deluje v samostanskem objektu, ki je bil do druge svetovne vojne v lasti reda Hčera krščanske ljubezni sv. Vincencija Pavelskega. Zavod z imenom Vzgojno-poboljševalni dom Radeče je bil ustanovljen leta 1951, januarja leta 1952 pa so bili tja nameščeni že prvi gojenci. Leta 1968, ko je zavod prešel pod Republiški sekretariat za pravosodje in občo upravo, se je preimenoval v Prevzgojni dom Radeče. Danes je tako vsebinsko kot tudi izvedbeno primerljiv s podobnimi zavodi v državah Evropske unije.

Vzgojni ukrep se izvaja najmanj eno leto do največ treh let (ob ponovnem izreku ukrepa lahko tudi dlje), vse je odvisno od uspešnosti mladoletnika ter prevzgoje. Izvaja se za mladoletnike in mladoletnice v starosti od 14 do 23 let. Mladoletniki z izrečenim vzgojnim ukrepom oddaje v prevzgojni dom imajo predvsem čustveno-vedenjske težave in motnje. Prevladujoče skupne značilnosti vseh gojencev so tudi neuspešnost pri šolanju ali opustitev šolanja, težave v družini, eksperimentiranje z drogo ter druge manj ustrezne oblike vedenja. Mladoletniki so razporejeni v štiri manjše skupine, ki jih vodijo matični pedagogi. V domu je poskrbljeno tako za čas izobraževanja, delovnega usposabljanja in vzgojnega dela kot tudi za kakovostno preživljanje prostega časa. Organizirane so namreč različne prostočasne dejavnosti na športnem področju, ustvarjalne delavnice, kuharske, literarno-novinarske ter naravoslovne delavnice. V sklopu zavoda pa mladoletniki v spremstvu strokovnih delavcev sodelujejo tudi na različnih dogodkih v lokalnem okolju (Prevzgojni dom Radeče, 2022).

1.5.2 VZGOJNI ZAVOD

Mladoletnega delinkventa pa lahko doleti tudi kazen oddaje v vzgojni zavod. Le-ti so se začeli pri nas pospešeno oblikovati sredi 19. stoletja. Mnogi zavodi, ki so nastali po vojni, so nudili začasno zavetje vojnim sirotam. V Sloveniji je tako med prvimi nastal Državni dekliški dom v Melju pri Mariboru (24. 9. 1945), ki je bil z ustanovitvijo dekliškega vzgajališča v Višnji Gori leta 1948 ukinjen. Omenim pa naj tudi Vzgojilišče v Veržeju, ki je prav tako nastalo med prvimi, in sicer leta 1949 (Ciperle in Skalar, 1987).

Vzgojni zavodi so ustanove, ki sprejemajo otroke in mladostnike z vedenjskimi motnjami, in sicer predvsem iz preventivnih razlogov (preprečiti disocialno vedenje) ter da bi zagotovili tem otrokom in mladostnikom varstvo, vzgojo in dokončanje obveznega osnovnega šolanja. Vloga vzgojnih zavodov je torej vzgojna, kompenzacijska, korektivna in preventivna, ukrep pa se lahko izreče za obdobje od najmanj šestih mesecev do največ treh let. Nekateri zavodi sprejemajo otroke od 6. leta starosti dalje in lahko v zavodu ostanejo vse do 17. leta, medtem ko drugi sprejemajo mladostnike stare od 14 do 18 let, v zavodu pa lahko v tem primeru ostanejo do dopolnjenega 21. leta starosti (Šoln Vrbinc idr., 2016).

2.0 RAZISKOVALNI DEL

2.1 OPREDELITEV PROBLEMA IN HIPOTEZE

V raziskovalni nalogi sem se posvetila problematiki mladostniške delinkventnosti. Zanima me, kako na to gledajo moji vrstniki ter kakšen pogled imajo na vse to delavci v prevzgojnih domovih ter strokovni delavci v srednjih šolah, ki se prav tako velikokrat srečujejo s takšnimi in drugačnimi delinkventnimi vedenji mladoletnikov.

Zastavila sem si tri cilje:

1. ugotoviti, kako na delinkventnost in kazniva dejanja mladoletnikov gledajo moji vrstniki;
2. ugotoviti, kje vzroke za delinkventno vedenje mladih iščejo delavci v vzgojnih zavodih;
3. dobiti vpogled v delovanje vzgojnih zavodov ter v odnose med mladoletniki, ki tam bivajo.

V raziskovalni nalogi sem si zastavila naslednje hipoteze:

1. Več kot 40 % dijakov je mnenja, da so vrstniki oziroma »napačna izbira družbe« glavni krivci za pojav delinkventnosti pri mladih.
2. Največ anketiranih dijakov je mnenja, da mladoletniki, ki posegajo po prestopniškem vedenju, največkrat uporabljajo prepovedane substance.
3. Več kot polovica anketirancev je mnenja, da je primerna kazen za mladoletnike, ki storijo kaznivo dejanje, že zgolj ustni opomin.
4. Vsaj tretjina anketiranih je mnenja, da bi morali biti prevzgojni domovi namenjeni samo tistim, ki kazniva dejanja ponovijo večkrat.
5. Socialna delavka v vzgojnem zavodu je mnenja, da v pojav delinkventnosti vodi preplet vseh dejavnikov.
6. Delavci v vzgojnih zavodih se ne glede na dobre odnose med mladostniki, ki tam bivajo, velikokrat srečujejo s težavami.

2.2 VZOREC

V raziskovalno nalogo sem vključila 264 dijakov različnih srednjih šol. Tako so anketiranci prihajali iz Gimnazije Murska Sobota, Srednje poklicne in tehnične šole Murska Sobota, Ekonomske šole Murska Sobota, Srednje šole za prehrano in živilstvo Maribor, Gimnazije Franca Miklošiča Ljutomer, nekaj pa jih je bilo tudi iz Gimnazije v Novem mestu. Anketni vprašalnik je izpolnilo 73 dijakov, ki so bili stari 15 let, 74 šestnajstletnikov, 72 dijakov, ki so bili stari 17 let, ter 45 že polnoletnih dijakov oziroma takih, ki so že dopolnili 18 let. Vprašalnik je izpolnilo 73 oseb moškega spola in 191 ženskega spola. Anketirance sem na začetku vprašala tudi po njihovem kraju bivanja. 205 dijakov je odgovorilo, da živijo na vasi, ostalih 59 živi v mestu.

Izvedla sem tudi intervju prek elektronske pošte, in sicer s socialno delavko vzgojnega zavoda v Mariboru.

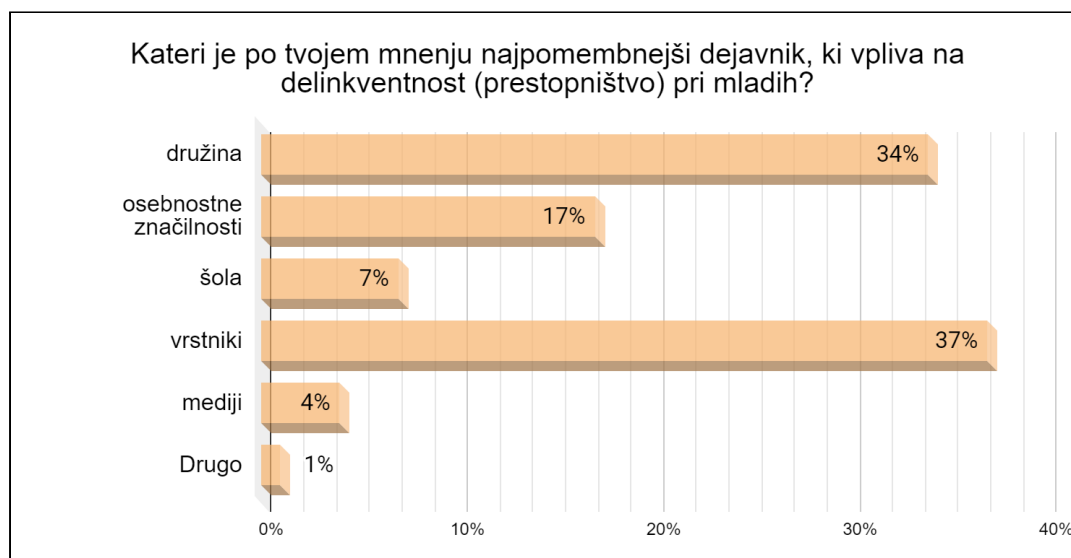
2.3. UPORABLJENI PRIPOMOČEK

Za potrebe raziskovalne naloge sem uporabila anketni vprašalnik za dijake ter intervju za socialno delavko v Vzgojnem zavodu Maribor. Anketni vprašalnik za dijake sem sestavila na podlagi literature ter lastnih izkušenj. Izdelala sem ga v programu 1KA in vsebuje 13 vprašanj. Od tega se prva štiri vprašanja navezujejo na starost, spol, kraj bivanja ter na šolo, ki jo anketiranci obiskujejo. Ostala vprašanja pa lahko razdelimo po tipih – odprti, zaprti ter kombinirani. Vprašanja 7 in 8 sta zaprtega tipa; vprašanja 5, 6, 10 in 12 so kombinirana; vprašanja 9, 11 in 13 pa so odprtega tipa.

Intervju, ki sem ga opravila s socialno delavko Vzgojnega zavoda v Mariboru, je vključeval vnaprej pripravljena vprašanja o problematiki prestopništva med mladimi ter o stresu in doživljanju tega pojava s strani delavcev v vzgojnih zavodih.

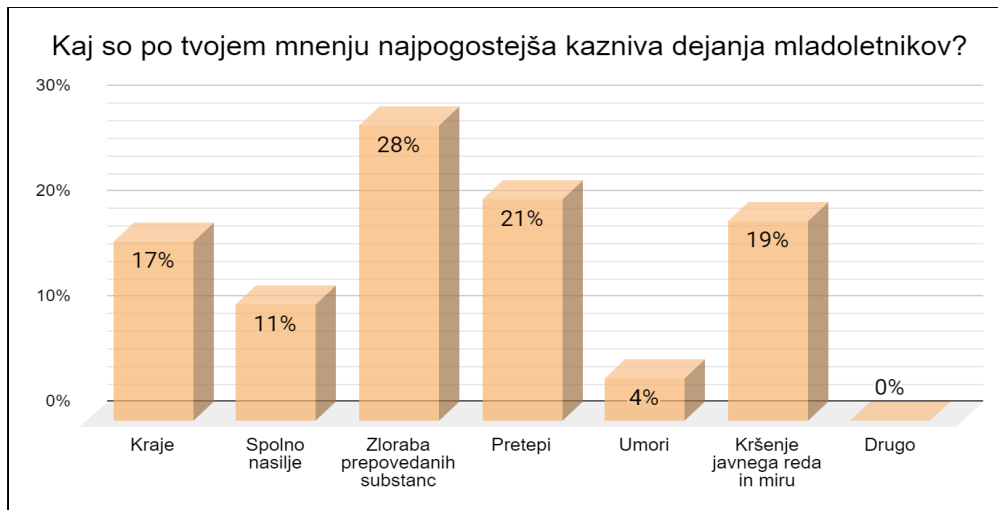
3.0 REZULTATI

3.1 REZULTATI ANKETIRANJA

Grafikon 1: Odgovori anketirancev na vprašanje, kateri je po njihovem mnenju najpomembnejši dejavnik, ki vpliva na delinkventnost (prestopništvo) pri mladih.

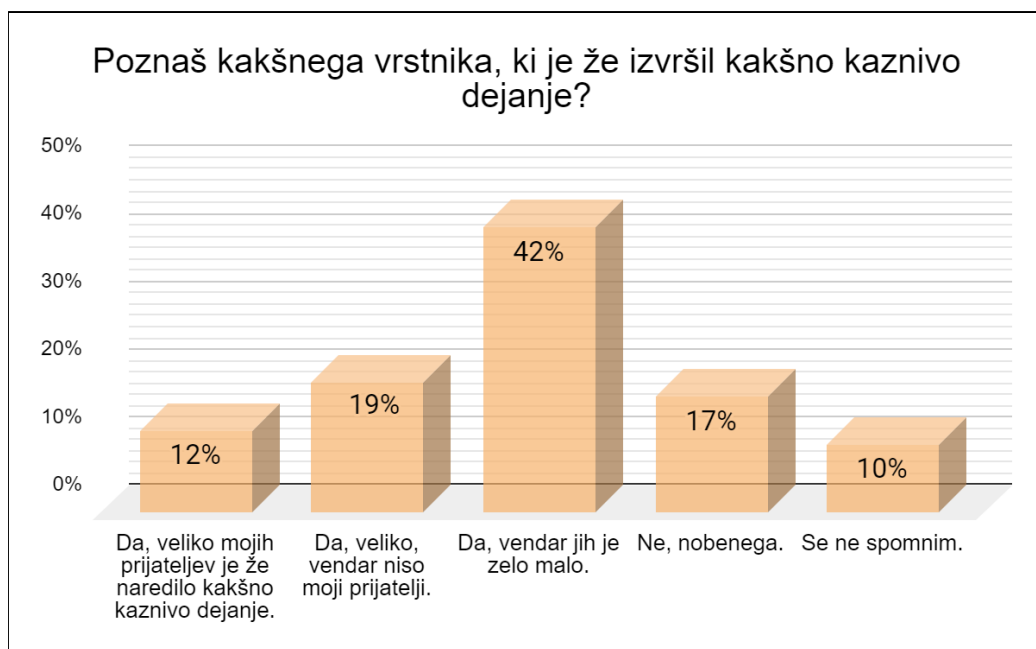
Iz predstavljenih rezultatov na grafikonu 1 vidimo, da je največ anketiranih mnenja, da na delinkventnost pri mladih najbolj vplivajo vrstniki oziroma »neprimerna« družba ter neustrezne razmere in odnosi v družini. Ponujena je bila tudi možnost *drugo* – torej da sami napišejo dejavnik, ki po njihovem mnenju najbolj vpliva na prestopniško vedenje. Za to možnost sta se odločila dva anketiranca, ki pa sta oba podala podoben odgovor. Bila sta namreč mnenja, da se v večini primerov zgoraj navedeni dejavniki prepletajo in tako vodijo v sam pojav delinkventnosti.

Grafikon 2: Odgovori anketirancev na vprašanje, kaj so po njihovem mnenju najpogostejša kazniva dejanja mladih.

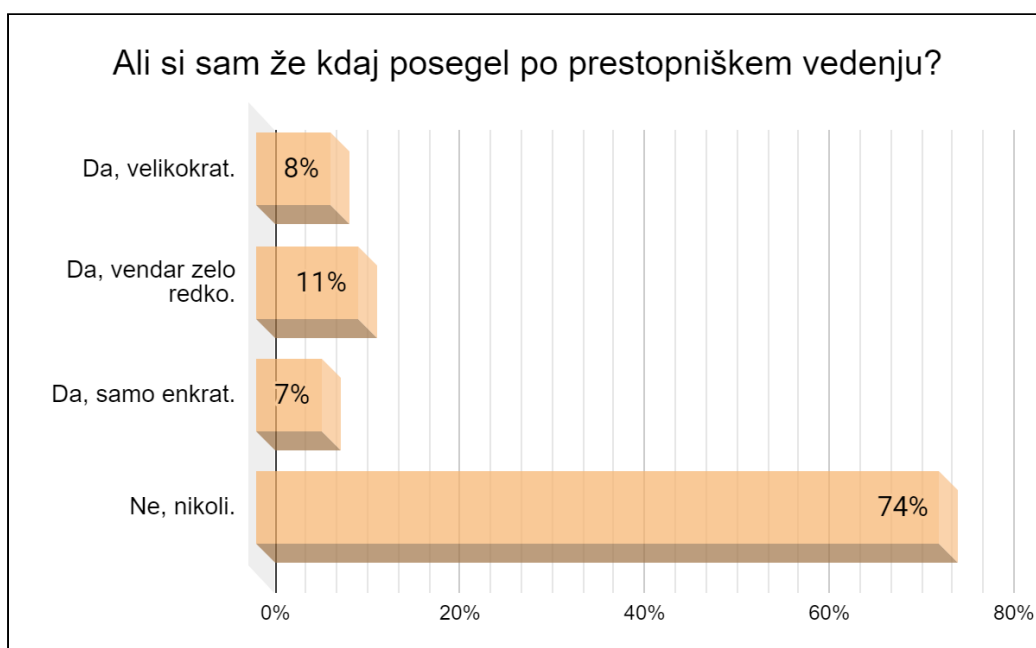
Iz grafikona 2 vidimo, da je največ dijakov mnenja, da med najpogostejša kazniva dejanja mladih spada zloraba prepovedanih substanc. To je namreč potrdilo 28 % anketiranih. Nekaj manj dijakov (21 %) je mnenja, da so najpogostejši pretepi, temu odgovoru pa sledita še kršenje javnega reda in miru (19 %) ter kraje (17 %). Dobljeni odgovori me niso preveč presenetili, saj sem pričakovala, da bo največ dijakov mnenja, da je najpogostejše kaznivo dejanje mladoletnikov prav zloraba prepovedanih substanc. Moram pa pri tem vprašanju še poudariti, da so imeli anketiranci možnost izbrati več ponujenih odgovorov.

Zanimiva mi je bila tudi primerjava odgovorov glede na spol. Ugotovila sem, da so se za odgovor »Pretepi« v največji meri odločali predvsem anketiranci moškega spola, kar pa bi sama povezala z dejstvom, da so fantje nekoliko bolj nagnjeni k »fizičnemu obračunavanju«. Pri ostalih odgovorih pa ni prišlo do večjih razlik.

Grafikon 3: Odgovori dijakov na vprašanje, če poznajo kakšnega vrstnika, ki je že izvršil kaznivo dejanje.

Iz prikazanih rezultatov na grafikonu 3 vidimo, da je največ dijakov odgovorilo, da sicer poznajo vrstnike, ki so že izvršili kaznivo dejanje, vendar pa je teh zelo malo. Za ostale odgovore pa se je odločilo približno enako število dijakov. Tako je na primer 19 % anketiranih izbralo odgovor, da poznajo veliko vrstnikov, vendar ti niso njihovi prijatelji, 17 % pa je odgovorilo, da ne poznajo nobenega vrstnika, ki bi že izvršil kaznivo dejanje.

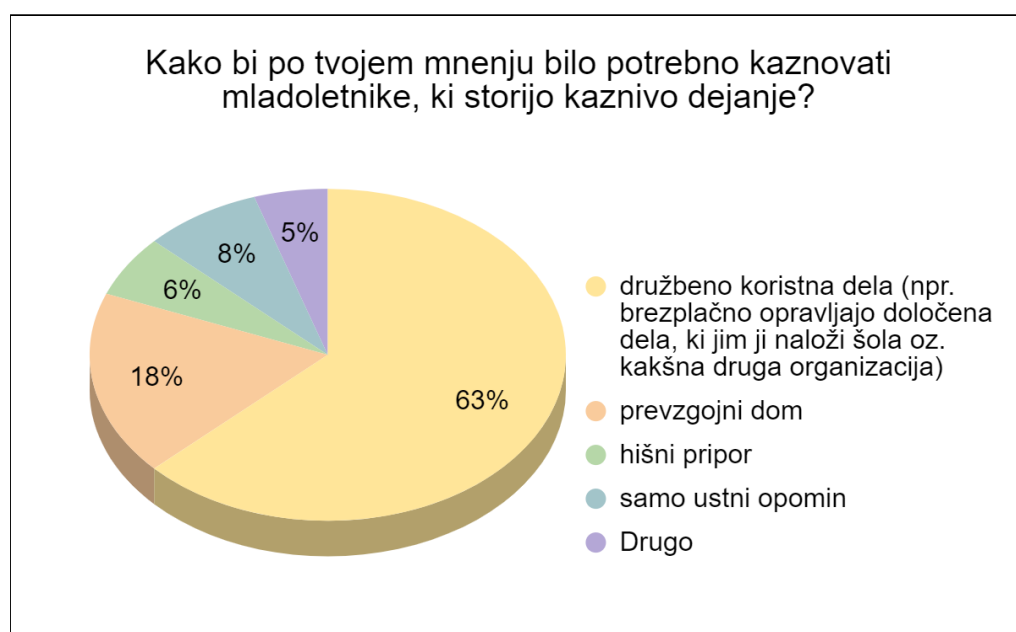

Grafikon 4: Odgovori dijakov na vprašanje, če so že sami kdaj posegli po prestopniškem vedenju.

Odgovori pri tem vprašanju so me pozitivno presenetili, saj je večina dijakov (kar 74 %) odgovorila, da še nikoli niso posegli po prestopniškem vedenju. Ostalih 26 % je na to vprašanje odgovorilo pritrdilno, in sicer je 8 % anketiranih izbralo odgovor *Da, velikokrat*, 11 % se je odločilo za odgovor *Da, vendar zelo redko* in 7 % dijakov je odgovorilo, da so po prestopniškem vedenju posegli zgolj enkrat.

Pri tem vprašanju sem dijake prosila tudi za pojasnilo glede tega, kakšno je bilo njihovo prestopniško vedenje. Kar nekajkrat so se pojavili podobni odgovori, kot so zloraba prepovedanih substanc, pretepi ter kršenje javnega reda in miru.

Pri analizi tega vprašanja pa naj izpostavim še zanimivost. Kot prvo sem primerjala odgovore med spoloma in primerjava je pokazala, da je večina dijakov, ki so po prestopniškem vedenju že posegli (*velikokrat, zelo redko ali samo enkrat*), bila (spet) moškega spola. Preverila sem tudi, ali je prišlo do kakšnih razlik med odgovori dijakov glede na to, ali živijo v mestu ali na vasi. Ugotovila sem, da se je večina dijakov, ki prihajajo iz mesta, odločilo za odgovora *Da, vendar zelo redko* in *Da, samo enkrat*. Iz tega lahko sklepamo, da se mladostniki v mestih morda večkrat spopadajo z vsemi pastmi mladostništva, hkrati pa so obkroženi tudi z večjim številom vrstnikov in tako se po mojem mnenju tveganje za delinkventno vedenje še poveča.

Grafikon 5: Odgovori anketirancev na vprašanje, kako bi bilo treba po njihovem mnenju kaznovati mladoletne storilce kaznivih dejanj.

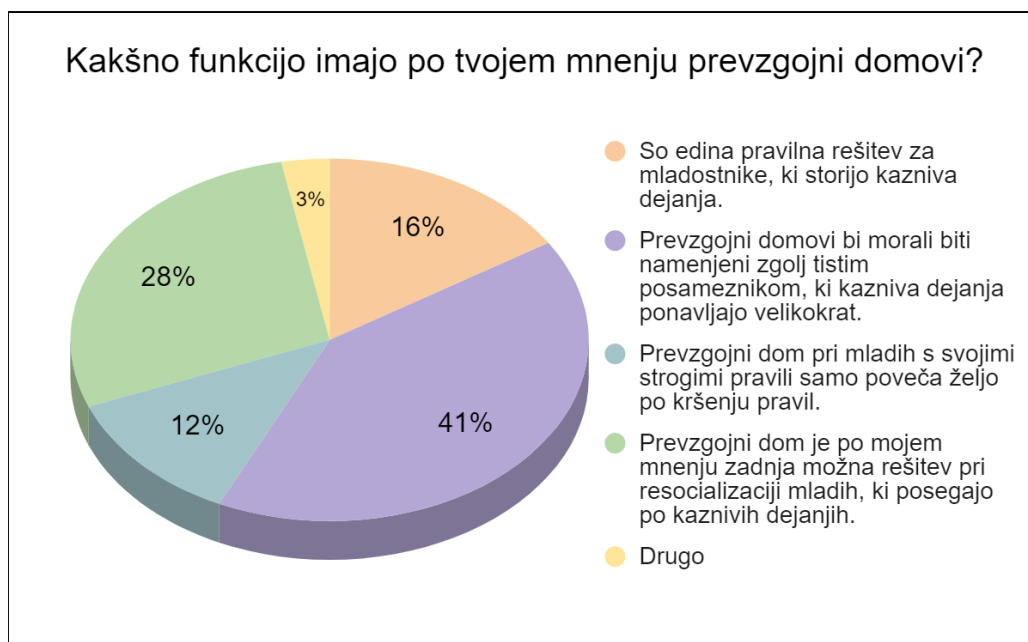

Tudi pri tem vprašanju so me dobljeni odgovori nekoliko presenetili. Pričakovala sem namreč, da bo veliko dijakov odgovorilo, da je za mladoletne storilce kaznivih dejanj zadostna kazen že ustni opomin, vendar se je izkazalo, da je ta odgovor izbralo zgolj 8 % anketirancev. Najpogosteje izbran odgovor pa je bil *Družbeno koristna dela*, za katerega se je odločilo 63 % anketirancev.

Je pa bila dijakom ponujena tudi možnost, da sami zapišejo, kako bi bilo po njihovem mnenju treba kaznovati mladoletne storilce kaznivih dejanj (odgovor *drugo*). Vsi anketirani, ki so se odločili za to opcijo, so podali podobne odgovore. Bili so mnenja, da je ustrezen ukrep za mladoletne storilce kaznivih dejanj pogovor s psihologom oziroma ustrežno osebo, v katerem se poišče vzrok dejanj ter se jih sooči z možnimi posledicami le-teh.

Tukaj pa sem anketirane dijake prosila še za utemeljitev njihovega odgovora. Ob pregledu njihovih odgovorov sem naletela na kar nekaj zanimivih. Naj izpostavim naslednje:

- dijak, ki je izbral odgovor *družbeno koristna dela*, je to utemeljil s tem, da se tako mladi naučijo tudi kaj koristnega, hkrati pa jih to lahko spametuje za vnaprej;
- dijak, ki se je odločil za odgovor *hišni pripor*, je to argumentiral z dejstvom, da je mladim druženje z vrstniki zelo pomembno in če jim je to onemogočeno na dokaj »prijazen« način, jim lahko to pomaga in tako ne bodo več ponavljali kaznivih dejanj;
- dijak, ki je bil mnenja, da je ustrezna kazen *prevzgojni dom*, je to utemeljil s tem, da tam za mladostnike poskrbijo profesionalci, hkrati pa se naučijo spoštovanja;
- anketiranec, ki je izbral odgovor *ustni opomin*, pa je napisal, da kaznovanje po njegovem mnenju ne reši nič in da je predvsem z opominom in pogovorom treba odpraviti vzroke težav.

Grafikon 6: Odgovori anketirancev na vprašanje, kakšno funkcijo imajo po njihovem mnenju prevzgojni domovi.

Iz odgovorov, ki so mi jih podali dijaki, lahko vidimo, da je največ anketirancev (41 %) mnenja, da bi prevzgojni domovi morali biti namenjeni predvsem tistim posameznikom, ki svoja kazniva dejanja ponavljajo. Hkrati pa je tudi velik odstotek dijakov izbralo odgovor, da so prevzgojni domovi zadnja možna rešitev pri resocializaciji mladoletnih storilcev kaznivih dejanj. Za to se je namreč odločilo 28 % anketiranih dijakov.

Tudi pri tem vprašanju so imeli anketiranci možnost izbrati odgovor *drugo*. Dijaki, ki so se odločili za to opcijo, so navajali predvsem svoja mnenja o samem delovanju prevzgojnih domov. Tako se je eden izmed odgovorov nanašal na primer na to, da morajo prevzgojni domovi mladoletnikom nuditi varnost, podporo in potrebne smernice za nadaljnje življenje, hkrati pa jih usmeriti k dejavnosti, ki posameznika zanima.

Zadnje vprašanje v anketnem vprašalniku se je glasilo *Kaj bi svetoval/a svojim vrstnikom, ki pogosto posežejo po delinkventnem vedenju?*

Naj izpostavim nekaj odgovorov:

- razmišljaj s svojo glavo;
- svetoval bi, da naj ob težavah poiščejo pomoč in se potrudijo, saj gre za njihovo življenje;
- umaknite se iz družbe, ki slabo vpliva na vas in vam daje slabe zgleda;
- ne spleča se početi norij, saj s tem delaš samo slabo;

- naj se pogovarjajo;
- tudi če imaš željo po adrenalinu in novih izkušnjah, ni vedno vredno tvegati;
- razumem željo po preizkušanju mej, ampak vedno premislite o posledicah;
- konflikte rešuj na miren način;
- ko imaš težave, se pogovori s starši in se ne zapiraj vase;
- če imajo kakšen problem, naj se najprej obrnejo na nekoga, ki mu zaupajo in poskušajo kontrolirati svojo impulzivnost;
- pred posegom po prepovedanih substancah se pozanimajte o posledicah, ki lahko sledijo;
- če si pod stresom, to nekemu zaupaj;
- kakršno koli je tvoje vedenje (neopravičeno izostajanje od pouka, droge, pretepi ali kaj hujšega) se moraš zavedati, da sam krojiš svoje življenje;
- poišči osebo, ki ji lahko zaupaš;
- ...

3.2 NA PODLAGI INTERVJUJEV PRIDOBLENI REZULTATI

Sestavila sem tudi intervju za socialno delavko Mladinskega doma Maribor. Postavila sem ji 9 vprašanj, ki so se navezovala predvsem na delovanje njihovega zavoda, na njeno mnenje o dejavnikih tveganja za pojav delinkventnega vedenja ter na odnose med mladostniki in strokovnimi delavci. Med drugim pa me je zanimalo tudi kakšna je po njenem mnenju ustrezna preventiva za zmanjševanje prestopništva med mladimi.

Naj na kratko povzamem njene odgovore.

Razložila mi je, da v Mladinski dom Maribor sprejemajo otroke in mladostnike na podlagi sklepa sodišča - družinskega ali kazenskega. Imajo 10 stanovanjskih skupin, 3 vzgojne skupine, dve mladinski stanovanji, mobilno službo ter poldnevni program, ki je namenjen otrokom, ki bivajo doma, vendar prihajajo po pomoč pri učnem delu ter si s tem prislužijo kakovostnejše preživljanje prostega časa. Vprašala sem jo tudi, kateri dejavniki najpogosteje vplivajo na pojav delinkvence pri mladostnikih. V svojem odgovoru je navedla, da so otroci in mladostniki, ki so nameščeni v vzgojne skupine, bili v matičnih družinah izpostavljeni predvsem zanemarjanju, zlorabljanju, družinskemu nasilju, nekateri pa so bili že večkrat v kriznih centrih za mlade ter varnih hišah. Iz njenega odgovora sem sama sklepala, da največji pomen med dejavniki tveganja pripisuje družini. Tekom intervjuja sem izvedela tudi, da so odnosi med mladostniki dobri, enako pa velja tudi za odnose med mladostniki in strokovnimi delavci. Slednje namreč mladi v večini primerov vidijo kot podporo in pomoč, saj se po besedah socialne delavke, zaposleni trudijo biti sproščeno profesionalni in mladostnike podpirati, motivirati ter se z njimi veseliti uspehov. Intervju sem zaključila z vprašanjem o primerni preventivi. Odgovorila je, da je po njenem mnenju ustrezno predvsem jačanje staršev v njihovi starševski vlogi (ne prijateljski) ter hkrati tudi usposabljanje zaposlenih v vrtcih in osnovnih šolah, da prepoznajo težave pri otroku in pri starših ter da o tem obvestijo center za socialno delo.

4.0 DISKUSIJA

Z izdelavo raziskovalne naloge sem želela ugotoviti, kateri dejavniki vplivajo na razvoj delinkventnega vedenja pri mladih, kako na prestopništvo in kazniva dejanja mladih gledajo moji vrstniki ter kako socialna delavka v vzgojnem zavodu.

V raziskovalni nalogi sem si postavila šest hipotez, ki pa jih bom v nadaljevanju predstavila ter tudi primerno dobljenim rezultatom potrdila oziroma ovrгла.

Moja prva hipoteza se je glasila, **da je več kot 40 % dijakov mnenja, da so vrstniki oziroma »napačna izbira družbe« glavni krivci za pojav delinkventnosti pri mladih.**

V teoretičnem uvodu sem navedla in opisala dejavnike, ki vplivajo na razvoj delinkventnosti pri mladostnikih. Najpogosteje so to razmere in odnosi v družini, osebnostne značilnosti, šola, vrstniki in mediji.

Anketirance sem vprašala, kateri je po njihovem mnenju najpogostejši krivec za pojav prestopništva pri mladih in odgovori so prikazani v grafikonu 4. Vidimo, da sta dva najpogosteje izbrana odgovora bila vrstniki in družina, vendar se je za oba odločilo manj kot 40 % dijakov. Za slednji odgovor se je odločilo 34 % anketirancev, medtem ko je 37 % anketiranih bilo mnenja, da so vrstniki najpomembnejši dejavnik tveganja.

Tako lahko na podlagi rezultatov ovržem hipotezo 1.

V hipotezi 2 sem predvidevala, **da je največ anketiranih dijakov mnenja, da mladoletniki, ki posegajo po prestopniškem vedenju, največkrat uporabljajo prepovedane substance.**

To hipotezo lahko ovržemo oziroma potrdimo na podlagi grafikona 2. Iz tega vidimo, da je največ dijakov res mnenja, da je najpogostejše kaznivo dejanje mladoletnih prestopnikov prav zloraba prepovedanih substanc. Ta odgovor je tako izbralo 28 % anketiranih dijakov, medtem ko je 21 % anketirancev mnenja, da so najpogostejši pretepi, 19 % pa se je odločilo za odgovor kršenje javnega reda in miru.

Tako lahko potrdim hipotezo 2.

Hipoteza 3 je bila, **da je več kot polovica anketirancev mnenja, da je primerna kazen za mladoletnike, ki storijo kaznivo dejanje, že zgolj ustni opomin.**

Ta predpostavka je bila postavljena predvsem na podlagi lastnih izkušenj. Bila sem namreč prepričana, da bodo anketiranci zagovorniki najmilejše oblike kaznovanja, saj so tudi sami mladostniki. Vendar se je na koncu pri analizi njihovih odgovorov izkazalo drugače.

Iz rezultatov, prikazanih v grafikonu 5, vidimo, da je odgovor samo ustni opomin izbralo zgolj 8 % dijakov. Največ anketirancev je bilo mnenja, da je ustrezna kazen za mladoletne prestopnike opravljanje družbeno koristnih del, saj se mladi s tem naučijo nekaj koristnega, hkrati pa je lahko to tudi dobra popotnica za naprej.

Na podlagi dobljenih odgovorov lahko torej ovržem hipotezo 3.

Hipoteza 4 se je glasila, **da je vsaj tretjina anketiranih mnenja, da bi morali biti prevzgojni domovi namenjeni samo tistim, ki kazniva dejanja ponovijo večkrat.**

Oddaja v prevzgojni dom je najstrožji vzgojni ukrep, ki lahko doleti mladoletnega storilca kaznivih dejanj. Edini takšen dom v Sloveniji je Prevzgojni dom Radeče. Ker pa se mi zdi, da je veliko ljudi mnenja, da v prevzgojnih domovih vlada strog režim in skorajda »špartanska vzgoja« gojencev, sem tudi predvidevala, da bo veliko anketiranih mnenja, da bi morala ta kazen nastopiti res v skrajnih primerih.

Mnenja anketirancev o tem vidimo v grafikonu 6. Največ anketiranih dijakov je pri vprašanju o funkciji prevzgojnih domov bilo mnenja, da bi morali le-ti biti namenjeni samo tistim, ki kazniva dejanja ponovijo večkrat. Ta odgovor je namreč izbrala več kot tretjina (41 %) anketirancev. Na drugem mestu je odgovor, da so prevzgojni domovi zadnja možna rešitev pri resocializaciji mladoletnih storilcev kaznivih dejanj in za tega se je odločilo 28 % dijakov.

S tem lahko potrdim hipotezo 4.

V hipotezi 5 sem predvidevala, **da je socialna delavka v vzgojnem zavodu mnenja, da v pojav delinkventnosti vodi preplet vseh dejavnikov.**

Tekom raziskovalne naloge sem izvedla tudi intervju s socialno delavko v Mladinskem domu Maribor. Postavila sem ji vprašanje o dejavnikih, ki vplivajo na razvoj delinkventnega in prestopniškega vedenja pri mladostnikih. Njen odgovor se je glasil: »Otroci in mladostniki, ki so

nameščeni v vzgojne skupine, so bili v svojih matičnih družinah izpostavljeni zanemarjanju, zlorabljanju, družinskemu nasilju, nekateri so bili pred namestitvijo v mladinski dom večkrat v kriznih centrih za mlade, varnih hišah, nekateri so menjali več rejniških in posvojiteljskih družin.«

Iz njenega odgovora lahko sklepam, da največjo vlogo pri razvoju delinkventnosti po njenem mnenju odigra dejavnik družine.

S to ugotovitvijo lahko ovržem hipotezo 5.

Hipoteza 6 je bila, **da se delavci v vzgojnih zavodih ne glede na dobre odnose med mladostniki, ki tam bivajo, velikokrat srečujejo s težavami.**

Menila sem, da so odnosi med mladostniki v vzgojnem zavodu dobri, saj se spopadajo s podobnimi težavami in so lahko drug drugemu tudi uteha. Mojo predpostavko je potrdila tudi socialna delavka iz zavoda, ki je povedala, da so ne glede na občasna nesoglasja in konflikte med mladostniki odnosi dobri. Zanimalo me je pa tudi, ali je delo z mladostniki, ki imajo vedenjske in čustvene motnje zahtevno. Iz odgovora socialne delavke vidimo, da imajo mladi s čustvenimi motnjami nizko samopodobo, prevladuje pa tudi občutek nemoči, za mladostnike z vedenjskimi motnjami pa je značilno agresivno vedenje, upiranje avtoriteti in kraje. Ker pa morajo delavci v zavodih krmariti med vsemi omenjenimi težavami, je seveda njihovo delo zelo zahtevno.

Na podlagi odgovora socialne delavke lahko potrdim hipotezo 6.

Izpostaviti moram tudi odgovor socialne delavke, ki mi je dal boljši vpogled v delovanje Mladinskega doma Maribor. Na vprašanje »Ali mislite, da se mladih po vstopu v »normalno« življenje obdrži etiketa mladoletnika iz vzgojnega zavoda?« je namreč podala odgovor, ki me je nekoliko presenetil. Povedala je, da se delavci v zavodu trudijo, da mladostniki že tekom bivanja v domu čim pogosteje vstopajo v normalno življenje. S tem je tudi povedala svoje mnenje, da se mladih po odhodu iz vzgojnega zavoda ne drži negativna etiketa, saj ta podatek ni zaveden, hkrati pa jim o tem ni treba spregovoriti, če tega nočejo.

Izpostavim pa naj tudi mnenje socialne delavke glede ustrezne preventive za zmanjševanje delinkventnega vedenja ter kaznivih dejanj mladih. Najboljša preventiva bi po njenem mnenju bila jačanje staršev v njihovi starševski vlogi (ne prijateljski), usposabljanje zaposlenih v osnovnih šolah in vrtcih, da prepoznajo težave pri otroku ter starših in predvsem, da o tem obvestijo center za socialno delo, da lahko začnejo s pravočasno obravnavo celotne družine.

5.0 ZAKLJUČEK

V raziskovalni nalogi sem želela raziskati, kaj vpliva na delinkventnost in kazniva dejanja mladih ter hkrati ugotoviti, kako na omenjeno problematiko gledajo moji vrstniki ter kako delavka v vzgojnem zavodu.

Na podlagi raziskave sem prišla do naslednjih spoznanj in zaključkov:

- največ dijakov je mnenja, da sta družina in napačna izbira družbe (vrstniki) glavna dejavnika za razvoj delinkventnega vedenja pri mladih;
- največ anketiranih je mnenja, da mladoletniki, ki postopajo po kaznivih dejanjih, največkrat zlorablajo prepovedane substance;
- anketiranci v največji meri menijo, da je primerna kazen za mladoletne storilce kaznivih dejanj opravljanje družbeno koristnih del;
- največ anketirancev (41 %) je mnenja, da bi prevzgojni domovi morali biti namenjeni predvsem tistim posameznikom, ki svoja kazniva dejanja ponavljajo večkrat, hkrati pa tudi kar nekaj dijakov meni, da so prevzgojni domovi zadnja možna rešitev pri resocializaciji mladoletnih storilcev kaznivih dejanj;
- socialna delavka je mnenja, da je najpomembnejši dejavnik za razvoj delinkventnega vedenja družina;
- zaradi slabe samopodobe mladostnikov, agresivnega vedenja, upiranja avtoriteti ter drugih lastnosti mladih z vedenjskimi in čustvenimi motnjami je lahko delo zaposlenih v vzgojnih zavodih zelo zahtevno;
- po mnenju socialne delavke je najboljša preventiva za zmanjševanje delinkventnosti jačanje staršev v njihovi starševski vlogi ter usposabljanje zaposlenih v osnovnih šolah in vrtcih za pravočasno prepoznavo težav ter hkratno obveščanje centra za socialno delo, da lahko le-ta začne s pravočasno obravnavo celotne družine.

Tekom raziskovanja sem dosegla vse zastavljene cilje in vesela sem, da sem se lotila te raziskovalne naloge.

Moja raziskovalna naloga je lahko zanimiva in uporabna tako za mlajše kot tudi za starejše bralce. Za slednje mogoče zato, da dobijo nekoliko boljši vpogled v težave in pasti današnjega sveta, s katerimi se soočajo mladi ter se tako začnejo bolj zavedati, da lahko težave nastopijo v vseh starostnih obdobjih – tudi v mladosti. Menim, da bi lahko veliko prispevali k reševanju te

problematike že z ozaveščanjem mladih o možnih posledicah delinkventnega vedenja ter hkrati z ozaveščanjem staršev in bodočih staršev. Tako lahko postanejo pozornejši na te pasti življenja in se naučijo pravočasno reagirati ter otroka usmeriti na pravo pot.

V prihodnjem raziskovanju bi bilo zanimivo primerjati delovanje različnih vzgojnih zavodov po Sloveniji ter morda opraviti tudi kakšen intervju s posameznikom, ki je del svojega življenja preživel v vzgojnem zavodu in tako dobiti pogled na celotno problematiko še z drugega zornega kota.

Tekom raziskovanja sem dobila veliko zanimivih informacij in nedvomno mi bodo še kdaj v prihodnosti prišle prav.

6.0 VIRI IN LITERATURA

- Aljaž, I. (2009). *Psihosocialne značilnosti mladoletniškega prestopništva: diplomsko delo*. Ljubljana: Fakulteta za socialno delo.
Pridobljeno na: <https://egradiva.fsd.uni-lj.si/search/extshow/292> (datum dostopa: 5. 1. 2022)
- Ciperle, J. in Skalar, V. (1987). *Vzgojni zavodi*. Ljubljana: Slovenski šolski muzej.
- Črnak Meglič, A. in Kobal Tomc, B. (Ur.). (2016). *Položaj otrok v Sloveniji danes: situacijska analiza*. Inštitut RS za socialno varstvo.
Pridobljeno na: <https://irssv.si/upload2/PoložajOtrokVSloveniji.pdf> (datum dostopa: 11. 12. 2021)
- Čuk, V. (Ur.). (2006). *Obravnava mladostnika s psihozo: zbornik prispevkov: strokovno srečanje, 15. junij 2006*. Ljubljana: Zbornica zdravstvene in babiške nege Slovenije – Zveza društev medicinskih sester, babic in zdravstvenih tehnikov Slovenije, Sekcija medicinskih sester in zdravstvenih tehnikov v psihiatriji.
Pridobljeno na: <http://www.sekcijapsih-zn.si/wp-content/uploads/2011/02/zbornik071.pdf> (datum dostopa: 10. 12. 2021)
- Fran – Slovar slovenskega knjižnega jezika.
Pridobljeno na: <https://fran.si/iskanje?View=1&Query=delinkventnost> (datum dostopa 10. 12. 2021)
- Kazenski zakonik (Uradni list RS, št. 50/12 – uradno prečiščeno besedilo, 6/16 – popr., 54/15, 38/16, 27/17, 23/20, 91/20, 95/21 in 186/21).
Pridobljeno na: <http://www.pisrs.si/Pis.web/pregledPredpisa?id=ZAKO5050> (datum dostopa 22. 1. 2022)
- Kokoravec, I. in Meško, G. (2021). Mladoletniško prestopništvo v Sloveniji skozi leta. V G. Meško (Ur.), *Varnost v lokalnih skupnostih – med ruralnimi in urbanimi perspektivami*. Maribor: Univerza v Mariboru, Univerzitetna založba. str. 199–229.
Pridobljeno na: <https://press.um.si/index.php/ump/catalog/book/588> (datum dostopa: 3. 1. 2022)
- Kos Mikuš A. (1992). Varovalni dejavniki psihosocialnega razvoja – uporabnost za preprečevanja mladoletniškega prestopništva. *Revija za kriminalistiko in kriminologijo*, let. 43, št. 1. str. 25–32.
Pridobljeno na:

https://www.policija.si/images/stories/Publikacije/RKK/PDF/1992/01/RKK1992-01_AnicaKos-Mikus_VarovalniDejavnikiPsihosocialnegaRazvoja.pdf (datum dostopa: 4. 1. 2022)

- Matija, S. (2013). *Vzroki mladoletniškega prestopništva in ukrepi za njegovo preprečevanje: diplomsko delo*. Maribor: Pravna fakulteta.
Pridobljeno na: <https://dk.um.si/Dokument.php?id=54749> (datum dostopa: 10. 1. 2022)
- Petar, J. (2012). *Sistem kazenskih sankcij v mladoletniškem kazenskem pravu: diplomsko delo*. Maribor: Pravna fakulteta.
Pridobljeno na: <https://dk.um.si/Dokument.php?id=48902> (datum dostopa: 10. 1. 2022)
- Počkar, M. in Tavčar Krajnc, M. (2019). *Sociologija, Učbenik za sociologijo v 4. letniku gimnazijskega izobraževanja* (1. izd.). Ljubljana: DZS.
- Prevzgojni dom Radeče.
Pridobljeno na:
<https://www.gov.si/drzavni-organi/organi-v-sestavi/uprava-za-izvrsevanje-kazenskih-sankcij/o-upravi/prevzgojni-dom-radece/> (datum dostopa: 22. 1. 2022)
- Statistični urad Republike Slovenije.
Pridobljeno na:
<https://pxweb.stat.si/SiStatData/pxweb/sl/Data/Data/1360603s.px/table/tableViewLayout2/> (datum dostopa: 22. 1. 2022)
- Šoln Vrbinc, P., Jakič Brezočnik, M. in Švalj, K. (2016). *Vzgojni zavodi: izhodišča za sistemsko ureditev in pilotni projekt*. Ljubljana: Ministrstvo za izobraževanje, znanost in šport.
Pridobljeno na:
http://mizs.arhiv-spletisc.gov.si/fileadmin/mizs.gov.si/pageuploads/podrocje/posebne_potrebe/pdf/Vzgojni_zavodi.pdf (datum dostopa: 22. 1. 2022)
- Tihi, T. (2006). *Nasilniško obnašanje mladoletnikov: diplomsko delo*. Ljubljana: Fakulteta za družbene vede.
Pridobljeno na: <http://dk.fdv.uni-lj.si/dela/Tihi-Tanja.PDF> (datum dostopa: 10. 1. 2022)
- Tomori, M. (1983). *Pot k odraslosti: kaj je in kaj ni motnja v otrokovem duševnem razvoju*. Ljubljana: Cankarjeva založba.
- Vodeb, V. (2016). *Negativno odklonsko vedenje mladoletnih oseb: diplomsko delo univerzitetnega študija*. Maribor: Fakulteta za varnostne vede.
Pridobljeno na: <https://dk.um.si/Dokument.php?id=100165> (datum dostopa: 11. 1. 2022)

- Žagar, D. (Ur.). (1997). *Prestopništvo mladih*. Ljubljana: Center za mentalno zdravje Psihiatrične klinike.

- slika na naslovnici dostopna na:
https://media.istockphoto.com/vectors/vector-character-policeman-detained-bully-teenager-vector-id1217248389?k=20&m=1217248389&s=612x612&w=0&h=m_9Cub_vplJHmLtMwYpMHKVt5DzaDTYvvWDyUvD7CQA= (datum dostopa: 11. 1. 2022)

7.0 PRILOGA

Priloga 1: Anketni vprašalnik o delinkventnosti in kaznivih dejanjih mladih (v programu 1KA)

Priloga 2: Intervju s socialno delavko v Mladinskem domu Maribor

Priloga 1: ANKETNI VPRAŠALNIK O DELINKVENTNOSTI IN KAZNIVIH DEJANJIH MLADIH (V PROGRAMU 1KA)

Pozdravljeni!

Sem Ina Zagorc, dijakinja 4. letnika Gimnazije Murska Sobota in delam raziskovalno nalogo na temo Delinkventnosti in kazniva dejanja mladih. Delinkventnost oziroma prestopništvo je oblika ravnanja, ki ni v skladu z družbenimi normami, kaznivo dejanje pa se opredeljuje kot človekovo protipravno ravnanje, ki ga zakon zaradi nujnega varstva pravnih vrednot določa kot kaznivo dejanje in hkrati določa kazen za storilca. Zanima me predvsem pogled mladih na delinkventnost.

Anketa je anonimna in prosim za čim bolj iskrene odgovore. Prosim, če si vzamete nekaj minut in s klikom na *Naslednja stran* pričnete z izpolnjevanjem ankete.

Starost (ustrezno označite):

- 15 let
- 16 let
- 17 let
- 18 let

Spol (ustrezno označite):

- Moški
- Ženski

Kraj bivanja (ustrezno označite):

- Živim na vasi.
- Živim v mestu.

Katero šolo in program obiskuješ? (Ustrezno napiši.)

Ločiti moramo med prestopniškim vedenjem, ki zajema vsakršno delovanje, ki je v nasprotju z zakonom, pravili in normami, ki so sprejete v določeni družbi ter kaznivimi dejanji, ki pa se opredeljujejo kot človekovo ravnanje, ki ni v skladu z zakonom in se zanj določa kazen. Tako pod prestopniško vedenje mladoletnikov štejemo tudi na primer vzgojne ukrepe v šoli, za katere pa vemo, da hkrati niso kaznivo dejanje.

1. Kateri je po tvojem mnenju najpomembnejši dejavnik, ki vpliva na delinkventnost (prestopništvo) pri mladih?
  - družina (neustrezna vzgoja, slabi odnosi, razmere)
  - osebne značilnosti (npr. impulzivnost, nemirnost, drznost, želja po sprejetosti med vrstniki, slabo samospoštovanje)
  - šola (stresogeni dejavniki ter nekatere nekoliko neustrezne zahteve)
  - vrstniki (»neprimerna« družba, slabi zgledi)
  - mediji (prikaz nasilnih prizorov sproži agresijo v realnem življenju)
  - drugo:

2. Kaj so po tvojem mnenju najpogostejša kazniva dejanja mladoletnikov?
  - kraje
  - spolno nasilje
  - zloraba prepovedanih substanc
  - pretepi
  - umori
  - kršenje javnega reda in miru
  - drugo:

3. Poznaš kakšnega vrstnika, ki je že izvršil kakšno kaznivo dejanje?
  - Da, veliko mojih prijateljev je že naredilo kakšno kaznivo dejanje.
  - Da, veliko, vendar niso moji prijatelji.
  - Da, vendar jih je zelo malo.
  - Ne, nobenega.
  - Se ne spomnim.

4. Ali si sam že kdaj posegel po prestopniškem vedenju?
  - Da, velikokrat.
  - Da, vendar zelo redko.
  - Da, samo enkrat.
  - Ne, nikoli.

5. Kakšno je bilo tvoje prestopniško vedenje?

-
6. Kako bi po tvojem mnenju bilo treba kaznovati mladoletnike, ki storijo kaznivo dejanje?
- družbeno koristna dela (npr. brezplačno opravljajo določena dela, ki jim jih naloži šola oziroma kakšna druga organizacija – npr. center za socialno delo)
  - prevzgojni dom
  - hišni pripor
  - samo ustni opomin
  - drugo:

7. Zakaj meniš tako? (Utemelji svoj odgovor pri prejšnjem vprašanju.)
-

8. Kakšno funkcijo imajo po tvojem mnenju prevzgojni domovi?
- So edina pravilna rešitev za mladostnike, ki storijo kazniva dejanja.
  - Prevzgojni domovi bi morali biti namenjeni zgolj tistim posameznikom, ki kazniva dejanja ponavljajo velikokrat.
  - Prevzgojni dom pri mladih s svojimi strogimi pravili samo poveča željo po kršenju pravil.
  - Prevzgojni dom je po mojem mnenju zadnja možna rešitev pri resocializaciji mladih, ki posegajo po kaznivih dejanjih.
  - Drugo:

9. Kaj bi svetoval/a svojim vrstnikom, ki pogosto posežejo po delinkventnem vedenju?
-

Priloga 2: INTERVJU S SOCIALNO DELAVKO V MLADINSKEM DOMU MARIBOR

1. Mi lahko na kratko opišete delovanje vašega zavoda? Kako poteka nameščanje otrok in mladostnikov v vaše enote?

»Strokovni center Mladinski dom Maribor deluje vse dni v letu. Imamo 10 stanovanjskih skupin, v katerih biva 8 otrok, mladostnikov, za njih skrbijo 4 vzgojitelji. Kjer bivajo osnovnošolci, pomaga tudi gospodinja. Imamo 3 vzgojne skupine, v katerih biva 10 otrok, mladostnikov, za njih skrbijo 4 vzgojitelji, ki imajo pomoč psihologinje, socialne delavke in zdravstvenega tehnika. Poleg tega imamo še poldnevni program, ki je namenjen otrokom, ki še bivajo doma, v popoldanskem času pa prihajajo za pomoč pri učnem delu in za kakovostnejše preživljanje prostega časa; dve mladinski stanovanji, eno fantovsko in eno dekleško ter mobilno službo, ki dela na terenu. Otroke, mladostnike sprejemamo celo leto na podlagi sklepa sodišča – družinskega ali kazenskega. Pred namestitvijo se s centrom za socialno delo dogovorimo, da pridejo z otrokom in starši na ogled, na katerem jim predstavimo delovanje doma. Stari so od 8 do 18 let. Po polnoletnosti lahko še naprej bivajo v mladinskem domu, vendar morajo, v skladu z Družinskim zakonikom, za to napisati pisno soglasje, prav tako se morajo šolati ali se zaposliti.«

2. Kateri dejavniki po vašem mnenju najpogosteje vplivajo na razvoj delinkventnega oziroma prestopniškega vedenja pri mladih?

»Otroci in mladostniki, ki so nameščeni v vzgojne skupine, so bili v svojih matičnih družinah izpostavljeni zanemarjanju, zlorabljanju, družinskemu nasilju, nekateri so bili pred namestitvijo v mladinski dom večkrat v kriznih centrih za mlade, varnih hišah, nekateri so menjali več rejniških in posvojiteljskih družin.«

3. Pri analizi statističnih podatkov sem ugotovila, da število kaznivih dejanj, katerih storilci so mladoletni, upada. Zanima me, kje bi vzroke za upad iskali Vi?

»Kaznivih dejanj najbrž ni manj, se jih pa velikokrat ne obravnava kot kazniva dejanja, ampak kot prekrške. Tako je na primer mladostnik pred 20 leti za krajo kolesa dobil vzgojni ukrep namestitve v vzgojni zavod, danes pa se to obravnava kot prekršek in dobi opomin.«

4. Kako se mladostniki soočajo s težavami ter z dejstvom, da so nameščeni v vaš zavod?

Imajo pri tem kakšne težave?

»Mladostniki se zelo različno odzivajo na dejstvo, da so nameščeni v dom. Nekateri to sprejmejo zelo hitro, nekateri nikoli. Za večino pa bi lahko rekla, da to sprejmejo, da sprejmejo nas zaposlene kot podporo, pomoč. Zavedamo se, da za uspešno vzgojno delo, za napredek otrok na vseh področjih potrebujemo sodelovanje staršev in da se večina mladostnikov po zaključenem bivanju vrne v domače okolje, zato se trudimo otroke, mladostnike čim bolj opremiti za samostojno skrb zase, istočasno pa s starši ustvariti čim bolj sodelovalni odnos. Spoštljiva komunikacija in sprotno sodelovanje s starši pripomore k bolj usklajenemu delu in prinaša najboljše rezultate.«

5. Kakšni so odnosi med mladostniki v vaših enotah ter kakšni so odnosi med zaposlenimi ter mladostniki?

»Odnosi med mladostniki so dobri, glede na veliko število njih, ki živijo pod eno streho (v Slivnici recimo živi 30 otrok, mladostnikov), pa seveda pride tudi do nesoglasij, konfliktov, ki jih sproti rešujemo. Nasilje pa je nesprejemljivo in ga prijavimo policiji. Odnosi med zaposlenimi in mladostniki so sproščeno profesionalni. Ker z njimi živimo, ne moremo biti »uradniki«, saj jih moramo tako spodbujati, motivirati, jih »siliti«, da se umijejo, učijo, zdravo prehranjujejo, da gredo pravi čas spat, z njimi se veselimo njihovih uspehov in jih tolažimo, ko jim ne uspe.«

6. Ali je delo z mladostniki, ki imajo vedenjske in čustvene motnje zahtevno? S čim se največkrat spopadate zaposleni v takšnih zavodih?

»Delo z mladostniki, ki imajo čustvene in vedenjske motnje, je zelo zahtevno. Za mladostnike s čustvenimi motnjami je značilno pomanjkanje samozavesti, nizka samopodoba, občutek žalosti, nemoči, umikanje ... Za mladostnike z vedenjskimi motnjami pa je značilno izstopajoče vedenje, upiranje avtoriteti, agresivno, predrzno vedenje, kraje ... Med vsem tem krmarimo zaposleni, pri tem pa moramo biti zelo strpni, potrpežljivi, saj se napredek ne pokaže zelo hitro.«

7. V vašo enoto v Slivnici so nameščeni predvsem mladostniki s čustvenimi in vedenjskimi motnjami. Katera so njihova najpogostejša vedenja, ki so bila odločilna pri namestitvi v vzgojni zavod?

»Najpogostejša vedenja, težave otrok, mladostnikov, ki so nameščeni v enoto Slivnica, so anksiozno-depresivna simptomatika, samopoškodovanje, suicidalnost, obsesivno-kompulzivna motnja, mejna osebnostna motnja, motnje hranjenja, odvisnost od prepovedanih substanc, kazniva dejanja, neobiskovanje pouka, beganje od doma ...«

8. Ali mislite, da se mladih po vstopu v »normalno« življenje obdrži etiketa mladoletnika iz vzgojnega zavoda?

»Trudimo se, da že tekom bivanja v domu čim pogosteje vstopajo v »normalno« življenje. Smo eni redkih, ki nimamo internega izobraževanja, kar pomeni, da vsi naši otroci obiskujejo redne osnovne in srednje šole, pa čeprav nekateri na njim prilagojen način (po osebnem izobraževalnem načrtu — hodijo samo na izpite). Smo zelo odprti, kar pomeni, da lahko k njim pridejo tudi sošolci in prijatelji, da oni odhajajo k njim. Nekateri po odhodu od nas ne pridejo nikoli več nazaj, nekateri pa pridejo na obisk večkrat. Mislim, da nimajo etikete mladoletnika iz zavoda, saj to ni nikjer zavedeno in se to ve samo, če o tem sami spregovorijo.«

9. Kakšna je po vašem mnenju ustrezna preventiva za zmanjševanje delinkventnega vedenja ter kaznivih dejanj mladih?

»Najboljša preventiva bi zagotovo bila jačanje staršev v njihovi starševski vlogi (ne prijateljski), usposabljanje zaposlenih v vrtcih in osnovnih šolah, da prepoznajo težave pri otroku in pri starših in da o tem obveščajo pristojno službo, center za socialno delo, da lahko začnejo s pravočasno obravnavo celotne družine.«